

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORLARI

DÂRÜ'L-ELHÂN'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİNİN KURUMSALLAŞMA SÜRECİ

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Hakan CEVHER

Katılımcılar: Prof. İsmet DOĞAN, Doç. Dr. Erhan ÖZDEN, Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN, Yrd. Doç. Dr. Hikmet TOKER, Yrd. Doç. Dr. Mehtap DEMİR

- 1- Uluslararası ve ulusal düzeyde birlikte ölçme kolaylığını kolaylaştırması bakımından referans sesi olan 440 frekanslı “la” sesinin gerek Halk Müziği gerekse Sanat Müziğinde başka nota adlarıyla adlandırılmasının sonlandırılması
- 2- Lisans, yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik programlarının yeterli akademik yapıya sahip olmayan üniversitelerde verilmemesi
- 3- Bazı kurumlarımızda yüksek lisans ve doktora programlarına alınan öğrenciler için aranan ön koşulun sadece lisans mezunu olmak üzerine kurulmaması, müzik lisansı ön koşulu aranması
- 4- Güzel sanatlar liseleri için hazırlanmakta olan müfredatın yeterli sürede yapılmadığı çok kısa süre içerisinde sıkıştırıldığı ve hazırlanmakta olan ders kitaplarının yeterli olgunlukta tartışılmadan yapıldığı ve bu bakımdan bu program ve kitapların daha nitelikli bir çalıştayda ele alınması
- 5- Konservatuvar sözünün üniversal yapı altında yerinin ne olduğu netleştirilmelidir. Bu bakımdan fakülte yapılanmasının yeniden ele alınması

- 6- Mesleki müzik eğitimi verilen kurumlarda çalgı eğitiminin Milli Eğitim müfredatına uygun bir şekilde (Özellikle Güzel Sanatlar Liselerinin) yeniden düzenlenmesi.
- 7- 1928 Öncesi kaynaklara ulaşılması ve akademik çalışmalara kaynak teşkil eden zeminin Latinize edilmesi için 3. ve 4. sınıflarda (lisans) Osmanlı Türkçesi derslerinin verilmesi Bilim ve sanatlar dallarına yönelik eser okuma listelerinin hazırlanması

- 8- Tüm makam müziği coğrafyasında araştırmalar yapılmak üzere makam araştırmaları enstitüsü kurulması
- 9- Konservatuvar, bölüm, ana sanat ve ana bilim adlarının standardize edilmesi
- 10- Ortak bir konservatuvar envanteri (istihdam, materyal ve bellek) hazırlanması
- 11- Konservatuvarların ihtisaslaşmalarına yönelik çalışmaların yapılması
- 12- İleride yapılacak proje ve araştırmalarda istihdam edilmek üzere bir müzik araştırmacıları personel database hazırlanması için üniversitelerarası kurul sanat konseyi ile görüşmelerin yapılması.

DÂRÜ'L-ELHÂN'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK HALK MÜZİĞİ ARAŞTIRMALARI VE EĞİTİMİ

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Songül KARAHASANOĞLU

Katılımcılar: Doç. Dr. Atilla ÖZDEK, Yrd. Doç. Dr. Aşkın ÇELİK, Yrd. Doç. Dr. Ömer Can SATIR, Yrd. Doç. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ

Türkiye'de halk müziği alanında yapılan resmî çalışmaların 1926-1929 yılları arasında Darülelhan tarafından gerçekleştirilen derleme gezileri ile başladığı kabul edilir. Söz konusu derleme gezilerinden sonra, Ankara Devlet Konservatuvarı [1937-1953], Türkiye Radyo Kurumu (TR/TRT) [1961, 1967, 1971], Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Genel Müdürlüğü Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (HAGEM) [Millî Folklor Araştırma Dairesi (MİFAD)], çeşitli üniversiteler, halkevleri, dernekler, cemiyetler gibi resmî ya da yarı resmî kuruluşlar bünyesinde yapılan saha çalışmaları ile çeşitli araştırmacılar, akademisyenler ve ilgililerin şahsî gayretleri neticesinde Türkiye'deki halk müziği mirasının önemli bir bölümü kayıt altına alınabilmiştir. Büyük bir bölümü derleme-tespit çalışması niteliğinde olan bu araştırmalarda elde edilen halk müziği verilerinin bir kısmı, çeşitli araştırma yazıları ve notaları barındıran dokümanter yayınlar yoluyla literatüre kazandırılmışsa da, bunların tamamının akademik bir bakışla hazırlanan, toplumun

kültür mekanizması içerisinde müziğin oluşum, gelişim ve değişim pratiklerini betimleyen bir nitelikte olduğunu söylemek zordur. Ayrıca, söz konusu çalışmaların şimdiye kadar yayına dönüştürülmemiş bir bölümü hakkında değerlendirme yapmak da mümkün olamamaktadır. Bu bağlamda, 20. yüzyıldaki saha çalışmalarında elde edilen verileri içeren ses kayıtları ve derleme fişlerinin yanı sıra, halk müziği teorisi, terminolojisi, repertuvar elemanları, tür, biçim, çeşit ve çeşitlemeleri, çalgıları, icracıları gibi konulara kaynak teşkil edebilecek edvar, tezkire, cönk, sıgır dili, divân, seyahatnâme gibi yazılı materyaller ve matbû notalar üzerinden tarihi bir bakış açısı ile gerçekleştirilecek çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, sosyal bir varlık olarak insanın yaşam pratiklerinin ve müziğinin kültür mekanizması içerisinde geçirdiği gelişim, değişim ve dönüşüm göz önüne alındığında, bugünün halk müziği, 21. yüzyıl alan araştırma yöntemleri uygulanarak, çokyönlü ve sistematik bir perspektifle yapılan yeni alan çalışmaları yoluyla literatüre kazandırılmalı ve eğitim sürecine yansıtılmalıdır. Ayrıca üniversitelerin halk müziği araştırmalarına daha fazla önem ve destek vermesi gerekmektedir.

Halk müziği koşullara ve zamana göre değişkenlik gösterse de yaşamın ve üretimin her noktasında varlığını sürdürmektedir. Söz konusu değişikliklerin müzikteki yansımaları nedeniyle halk müziği kavramı yeniden düşünülmelidir.

Günümüze kadar Türk Halk Müziği hakkında yapılan tanımların ortak özelliklerini sıralayacak olursak:

- 1- Halk arasında sözlü kültür geleneğiyle yapılan müziktir.
- 2- Halk müziği insanların ortak duygularını ortaya koyar, o toplumun aynasıdır.
- 3- Bu müzikler bir gurup insan veya bir kişinin üretimi ile gerçekleşmiş, ancak zamanla sahibi toplum olmuştur. Genellikle; Anonim müzik, halk türküsü, halk müziği, halk şarkıları, geleneksel halk müziği, köylü müziği... vb. gibi isimlerle anılır.
- 4- Halk müziğinin anlatımcı özelliği vardır, halkı eğlendirici yanı olmakla birlikte, daha çok toplumun kendini anlatma, günlük, tarihsel olayları aktarma özelliği vardır.

- 5- Sözlü halk müzikleri, bir bölge veya halkın duygularının ve konuşma özelliğinin samimi ve doğal yansımasıdır.
- 6- Halk müzikleri, çalgısal ve sözlü olarak doğaçlama ile yaratılmıştır, onun doğallığı onu çekici kılar.
- 7- Usta-çırak ilişkisiyle öğrenilir ve aktarılır.
- 8- Halk müziği bölgesel ve yöresel, dil ve müzik özelliklerini bünyesinde taşır.
- 9- Zaman içinde derin, mekan içinde yaygın olma özelliğine sahiptir.

Ancak gelenekten gelen Türk Halk Müziğinin icra ve yaratım koşulları görece etkisini yitirmeye başlamıştır. Gelenekte olmayan koro ve benzer icra tarzları yeniden biçimlendirilmiş bir halk müziği yaratırken diğer bir yandan da halk müziğinin unutulmaması ve yayılması açısından önemli bir işlev yerine getirilmiştir. Bu icra tarzı ile günümüzde popüler kültürün ve müzik endüstrisinin de önemli bileşenlerinden birisi olmuştur. Bu da doğal bir süreçtir çünkü halk müziğini üreten ve yaşatan koşullar 20. ve 21. yüzyıllarda dönüşmüştür.

Halk müziğine çok daha farklı bir çerçeveden bakılmalı, onu tanımlarken birçok fonksiyon bir arada düşünülmelidir. Halk müziğini arkaik, dokunulmaz, özel statüden kurtarmalı ve yeni halk müziği çalışmaları yürütülmelidir. Ancak tanımlar ve nitelemeler doğru kullanılmalı ve onu olduğu gibi kabul etmeli, sınırlandırılmamalıdır.

Bu doğrultuda değişen yaşam koşullarının biçimlendirdiği farklı bir halk müziği algısı olduğundan söz edilebilir.

Bu bağlamda önerilerimiz:

- 1- Türkiye'nin farklı üniversite ve araştırma kurumlarında faaliyet gösteren akademisyenleri ve halk müziği araştırmacılarını bir araya getirerek, oluşturulacak alt gruplar maharetiyle Türkiye'nin farklı yörelerinde ve arşivlerinde müzikoloji ve etnomüzikoloji disiplinleri içerisindeki güncel araştırma yöntemleri uyarınca çalışmalar yapılmalıdır;
- 2- Üniversitelerin müzikle ilgili bölümleriyle koordinasyon içinde olmak şartıyla Müzik Araştırma Merkezleri kurulmalı ve bu merkezlerin birbiriyle paylaşımlara açık çalışmalar yürütülmelidir.

- 3- Arşiv çalışmaları ve alan araştırmaları yoluyla elden edilen verilerin akademik ölçütlere uygun olarak yayınlanmasını teşvik ederek bilimsel alana katkı sağlanıp, derlemelerde elde edilen verilerden görsel/işitsel ve basılı yayınlar üreterek bir halk müziği arşivi meydana getirilmeli; bu amaçla devlet politikaları kapsamında Türk Halk Müziği'ni de kapsayacak bir Müzik Arşiv Merkezi kurulmasının planlara dahil edilmesi hususunda girişimde bulunulmalıdır;
- 4- Saha çalışmasına dayalı veriler üzerinden halk müziği çalışma yöntemlerini gözden geçirerek yeni çalışma alanları ve prensipleri belirlenmelidir;
- 5- Halk müziği teorisi konusunda tarihsel kaynaklar ışığında yeni yaklaşımlar geliştirilmeli, kültürel alana dair farkındalık artırılarak, sanatın yaratıcı sürecine kaynak oluşturulmalı ve oluşturulan
- 6- Müzik araştırmalarında öncü çalışmalara sahip ülkelerin eğitim politikalarında yer aldığı şekilde, ülkemizde de alan araştırmalarına çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından maddi destek sağlanmalı ve/veya buna teşvik edilmelidir.
- 7- Ülkemiz genel müzik eğitiminde halk müziği materyallerinden daha fazla faydalanılmasının yanı sıra mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda halk müziğiyle ilgili müfredat ve programlar yukarıda sıralanan öneriler çerçevesinde yeniden biçimlendirilmelidir.

DÂRÜ'L-ELHÂN'DAN GÜNÜMÜZE KLASİK TÜRK MÜZİĞİ ARAŞTIRMALARI VE EĞİTİMİ

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Gülçin Yahya KAÇAR

Katılımcılar: Prof. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK, Doç. Dr. Feyzan GÖHER VURAL, Yrd. Doç. Dr. Gamze KÖPRÜLÜ, Yrd. Doç. Dr. Güneş AYAS, Yrd. Doç. Dr. Bilen İŞIKTAŞ.

- 1- Müzik alanındaki çalışmaların disiplinler arası yaklaşımla büyük zenginlikler katacağının dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda: kurumsallaşma yoluna gidilerek

- araştırma merkezlerinin ve enstitülerinin eş güdümlü olarak çalışması gerekmektedir.
- 2- Müzik alanındaki araştırmaların güncellenmesinin yapılmasıyla var olan bilgi tekrarından kurtulacağı düşünülmektedir.
 - 3- Türk Mûsikîsi alanında süreli bir yayına ihtiyaç vardır. Basılı ve elektronik ortamda günceli de yakalayabilen bir dergi olmalıdır.
 - 4- Veriler, birinci kaynaklar üzerinden ele alınmalı, notaların yeniden yazılması bu kaynaklarla esas alınarak uygulanmalıdır.
 - 5- Ulusal Tez Merkezinde devam eden tezlerin konu başlıklarının ne olduğuna ilişkin bilgilerin YÖK tarafından zorunlu tutularak bu merkezde kamuya açık olarak verilmesi planlanmalıdır.
 - 6- Bilimsel çalışmalarda lisansüstü tezlerdeki niteliğin artırılması gerekmektedir.
 - 7- Nota üzerinde yapılan değişikliklerle, farklı nüshaların oluşturulmasıyla musikiye ve icraya zarar verilmektedir. Bu nedenle nota kaynaklarının belirtilmesi ve dikkat edilmesi hususu önem arz etmektedir.
 - 8- Şu andaki cemiyetlerin, derneklerin geçmişteki dernek ve cemiyetlerin amaç ve hedeflerinden çok uzakta olduğu görülmektedir. Yüzyıl önceki derneklere amaç ses ve saz sanatçıları yetiştirmek olmuştur. Mûsikî Cemiyetlerinin, Dârül-elhân dönemindeki gibi nitelik kazanması, toplumsal beğeni ve estetik düzeyinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.
 - 9- Kamu kurumları ve STK'ları tarafından Türk Mûsikîsi sanatkarlarının (profesyonel) ve ince saz topluluklarının desteklenmesi ve bu şirketlerin tamamen ya da kısmen vergi muafiyeti içerisinde tutulması önemlidir.
 - 10- Türk Müziği Ansiklopedisi için mevcut kaynakların yeniden değerlendirilerek uzmanlık alanlarına göre belirlenerek hazırlanması gerekmektedir.
 - 11- Müzik biliminde uluslararası açılımlı çalışmalar ve araştırmalar yapılmalı, önceliğin Türk Dünyası ve Balkanlar olarak belirlenerek dünyaya yayılması önem arz etmektedir.
 - 12- Müzikteki terminoloji probleminin giderilmesi Kuram-Pratik ve kavramsallaştırma da

ortak bir söylemin oluşturulması lâzımdır.

- 13- Müzik Tarihi çalışmaları, romantik ve ideolojik söylemlerin dışında tutulmalıdır.
- 14- Çocuklar için pedagojik açıdan uygun olan Halk Türkülerinin derlenmesi ve müzik eğitiminde kullanılması çok acilen yapılması gereken hususlardandır.
- 15- Nazarî çalışmaların destekleyicisi olarak bir Türk Müziği akort cihazının geliştirilmesi lâzımdır.
- 16- Türk müziği çalgılarıyla ilgili organolojik daha kapsamlı çalışmaların yapılması ve desteklenmesi gerekmektedir. Eğitimde usûl bilgisinin arüz vezniyle olan ilişkisi de göz önünde bulundurularak programlara eklenmesi sağlanmalıdır.
- 17- Ülkemizdeki müzik tartışmalarını ideolojik çerçeveden çıkarmak gerekmektedir. Devletin kültür-sanat politikasının güçlendirilmesi, özel ihtimam gösterilmesi ve bilim dünyasıyla müzakere edilerek problemlerin tespitlerine gidilmesi gerekmektedir.
- 18- Türk Müziği Repertuarı ana arşiv kaynaklarımızın oluşmasını sağlayanların başında gelen Cüneyd Kosal Hocamıza, üstadımıza yapmış olduğu bütün üstün hizmetlerinden dolayı Kültür Sanat büyük ödülünün verilmesi yerinde olacaktır.

DÂRÜ'L-ELHÂN'DAN GÜNÜMÜZE TÜRK DİN MÛSİKÎSİ ÇALIŞMALARI

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Ahmet Hakkı TURABİ

Katılımcılar: Doç. Dr. Bayram AKDOĞAN, Yrd. Doç. Dr. Nuri ÖZCAN, Yrd. Doç. Dr. Muhammet Zinnur KANIK, Yrd. Doç. Dr. Arif DEMİR, Okt. Can DOĞAN

- 1- İmam hatip liselerindeki seçmeli ders olan Dini musiki derslerinin 11.sınıftan (lise-3) itibaren iki dönem halinde mecburi ders durumuna yükseltilmesi, bilhassa 2. Sö-mestr dersinin uygulamalı cami musikisi olarak işlenmesini teklif ediyoruz. Not: Bu dersin müfredatının ve gerekli ders kitabının hazırlanması Not: Bu dersleri verebilecek profesyonel hocaların yetiştirilmesi.

- 2- YÖK bağlamında Türk Din Musikisi Bölümlerinin Türkiye genelindeki Türk Müziği konservatuarları bünyesinde açılması; YBÜ Türk Müziği Kons. TDM Bölümü örneği gibi
- 3- Diyanet İşleri Başkanlığının hizmet içi eğitim kurslarında dini musiki ihtisası babında kurs ve seminerler yapılması, bilhassa DİB bünyesinde kendi formatör ve hocalarının yetiştirilmesi için çalışmalar yapılması. Not: Bilhassa Kuran kurslarında musiki eğitimi verilmesi Not: Uygulamaya yönelik “aktif metod” çerçevesinde çalışmalar yapılması.
- 4- Türkiye genelinde Türk Din Musikisi ana-bilim dalı hocalarının koordine edilmesi ve yapılacak istişari toplantı neticelerinin ilgili makamlarla paylaşımı.
- 5- İlahiyat fakültelerinde dini musiki dersleriyle ilgili müfredatın yenilenmesi ve bu yeni müfredata uygun ders materyalinin hazırlanması
- 6- Müziğin İslam hukukundaki yeri ile ilgili daha güncel ve yeni çalışmaların yapıp, halka ve ilgili din adamlarına dağıtılması.
- 7- İlahiyat Fakülteleri Türk Din Musikisi ana-bilim dalı lisansüstü eğitimi konusunda bilhassa musikiye kabiliyetli ilahiyat lisans öğrencilerinin teşvik edilmesi, yüksek lisans programına hazırlanması.

GÜNÜMÜZ TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİNDE MÜFREDAT SORUNLARI

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Oya Levendoğlu ÖNER

Katılımcılar: Doç. Dr. Kubilay KOLUKIRIK, Doç. Dr. Cenk GÜRDAY, Doç. Dr. Oğuz KARAKAYA, Öğr. Gör. Burak KAYNARCA

Çalışma grubunun faaliyetleri içinde Dârülelhan müfredatı, geleneğin bize bıraktığı miras ve günümüzün Türk müziği eğitim programları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu müfredatta Klasik Türk Müziği ve Halk Müziği ayrımına dayalı bir izin bulunmaması ve müziğin bilim kanadının kuvvetli bir şekilde varlığı programın dikkat çeken yönleri olarak

öne çıkmıştır. Bu program gelenekteki, ‘üsluplar, türler ve anlayışlar arası farklılıklar yerine’, genel ortaklıklar üzerinde yoğunlaşan bütüncül bir anlayışı temsil etmektedir.

Osmanlı dönemine ait müzik yazmalarının her birinin birer ‘ekolu’ temsil ettiği ve bu yönüyle de her bir tarihsel kaynak içinde yer alan konuların birer müfredat unsuru olarak da değerlendirilebileceği söylenmiş ve böylelikle söz konusu kaynaklardaki müzik yaklaşımlarının bugünün eğitim kurumlarında da değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu kaynaklardaki yaklaşımlar birbirinden bazı farklılıklar barındırır da temel yaklaşım müzik sanatının icraya ait unsurlarından önce bilim kanadının izahının yapılmasına dayalıdır. Bu kaynakların içeriklerinin ise bugünün ders isimleri ile de örtüşebilen müzik fiziği, ses sistemleri, ses sistemleri, müzik kuramı, usûl bilgisi, müzik psikolojisi, müzikle tedavi, müzik felsefesi ve müzik tarihi gibi alanlara temas ettiğini rahatlıkla görebiliriz.

Musa Süreyya beyin Darülelhan henüz kurulmadan çok kısa bir süre önce ülkenin konservatuar ihtiyacını dile getirirken ‘yetenekli gençler bir şekilde ders alıp sanatsal kabiliyetlerini eğitimle pekiştirebiliyorlar ancak müziğin ilmi yönünün öğretilmesi için bir konservatuar ihtiyacımız vardır’ muhtevastaki sözleri de müzik ile bilimin böylesi bir ilişkisini özetlemektedir.

Bugün konservatuarlarımız içinde bulunan bölümlere göre temel eğitim, müzikoloji, çalgı eğitimi gibi farklı amaçlarla öğrenci yetiştirmektedirler. Ancak bölümü ne olursa olsun bu öğrencilerden akademik hayatı seçecek gençler olacağı, bu nedenle müziğin icraya yönelik derslerine ilave olarak tercih edilen bölümün gerekleri doğrultusunda bilimsel çalışma yapmaya alt yapı oluşturacak derslerin programlarda yer alması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu derslerin yetişmiş elemanlar ve yetkin kişiler tarafından verilmesinin konservatuarlarımız ve güzel sanatlar fakülteleri için önemli olduğu vurgulanmıştır. İçinde bulunduğumuz dönemin bilim anlayışının pozitifizmin egemenliğini kaybetmesiyle kültür sanat alanının lehine bir durum arz ettiği; tarih, edebiyat, felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji gibi alanlar üzerinden gelişen yorumlamam geleneğin

müzik araştırmalarında hem icrâ boyutuna hem de teorik alanlara yeni kapılar açan, sorgulama, çözüm getirme, anlama yeteneğimizi destekleyip geliştiren bir anahtar haline geldiği belirtmiştir. İhtiyaç duyduğumuz önemli eksikliklerimizden birinin bilimsel çalışma ve sanatsal algıyı oluşturabilme becerisi olduğunu düşündüğüm üz zaman müfredatlarımızın lisans seviyesinde en azından 'öğrencilerde temel bir bilim ve sanat algısının' alt yapısını oluşturabilecek derslerin bulunmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Geleneği okurken ve geleneğe dönerken yeni anlama ve açıklama modellerinin bize açtığı imkanlarla geçmiş ile bugün arasında iletişim kurmanın ve eğitim kurumlarımızın niteliğini yukarı çekmenin geçmişe oranla çok daha mümkün olduğu belirtilmiştir. Çalışma grubunun yaptığı tartışmalarda, Türk müziği nazariyatı ve repertuarı derslerinin hem içerikleri hem de görünüşleri bakımından 'gelenekteki bütüncül yaklaşımla bağlantısını kaybettiğine' dikkat çekilmiştir. İçerik bakımından değerlendirildiğinde makam kavramının izahında, Avrupa müziğinin kuramsal açıklamalarını ve terminolojisini rehber alarak ortaya konulmuş bir sistemi kullandığımız vurgusu yapılmıştır. Osmanlı döneminin XVIII. YüzyıPa, yani 'modernleşme' öncesi döneme ait olan müzik yazmalarındaki makam aktarım üslûbunun, bugünün nazariyat derslerine-güncel değişiklik ve gereksinimlerin de eklenerek-dahil edilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu noktada 'Arel -Ezgi-Uzdilek' sisteminin günümüz müzik pratiğiyle uzlaştırılabilmesinin yollarının aranmasının da 'bütünsellik' açısından önemine vurgu yapılmıştır. Bu bütünselliği ortaya koymanın yolunun da mevcut sisteme ilave olarak 'edvar geleneğindeki bulguların', klasik gelenekteki repertuarın ve halk müziği icra bilgisinin de devreye sokulmasından geçtiği işaret edilmiştir. Nota yazımlarıyla alakalı da sistemli bir çalışma yapılması ve değişik versiyonların karşılaştırılarak eğitim açısından verimli bir biçimde kullanılabilir 'ayrıntılı ve açıklanmalı' bir nota külliyyatının oluşturulabilmesinin gerekliliği de ifade edilmiştir. Bununla birlikte, 'Darüel han' geleneği ile etkileşim kurulurken bu geleneğin 'modernizm' olgusunun etkisini yoğun olarak taşıdığına da unutulmamasının gerekli olduğuna da vurgu yapılmıştır.

Türk müziği eğitiminin önemli bir başka unsuru olan usûl eğitiminin de günümüz uygulamalarında yeteri kadar yer bulmadığı hatta bazı kurumlarımızda müfredatta dahi yer almadığı ifade edilmiştir. Bu dersin durumunun bütün kuramlarda yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Türk müziği ve Halk müziği nazariyatının ayrı birer nazari sisteme sahipmiş gibi programlarda ayrı dersler halinde bulunmasının doğru olmadığı konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bu derslerdeki nazariyat eğitiminin tek bir çatı altında toplanabilmesi ötekileştirmeyi kaldırmanın önemli adımlarından biri olacaktır. Programların ve müfredatın Türk müziği, Batı müziği, Halk müziği, Klasik Türk müziği ayrımlarının getirdiği sonuçların farkında olarak parçalanmışlıktan kaçınan bir anlayışla kurgulanması gerekmektedir. Sanatı her yönüyle bir bütün olarak algılama konusundaki başarımız nispetinde kültür -sanat yaşamımız kalkınabilir. Bunun yanında programların amaçları ortaya konurken bilimsel ve sanatsal öncelikler doğrultusunda bir tasarım yapılabilmesi; misyon ve vizyonlar oluşturulurken 'hamasi', 'kişisel görüşlere göre farklılık gösterebilecek sübjektif tanımlardan kaçınılması, böylesi bütüncüleştirici bir anlayışın programlara, müfredatlara ve derslere daha rahat yansımaları sağlayabilecektir. Lisans seviyesindeki programlar tasarlanırken 'ortak bir müzik kültürü' üzerine yükselen, ancak bölgesel ve kültürler özellikler dahilinde 'uzmanlaşmayı' ve 'ekolleşmeyi' hedefleyen programlara da ağırlık verilmesinin gerekliliği tartışılmıştır. Bu maddada, Lisans eğitiminin ilk yılında, öğrencilere alan ve program ile ilgili hedeflerin aktarılabilirliği bir 'oryantasyon' dersinin de müfredatlara konulabilmesinin de gerekliliği de ifade edilmiştir. Bununla birlikte söz konusu 'bütüncüleştirici' ve 'uzmanlaştırıcı' bir eğitim anlayışının öncelikle öğretim elemanları tarafından da temsil edilebilmesinin gerekliliği ve bu anlamdaki çalışma sorumluluğunun teşvik edilebilmesinin önemi de vurgulanmıştır.

Son olarak müfredatta icraya yönelik tüm derslerin aktarımında meşk geleneğinin unsurlarının tümüyle kullanılmasının gerekliliği belirtilmiştir. Bu unsurların temelinde yer alan

insan -ı kâmil vurgusu erdemli, edepli, insan olma ideali vurgulanmıştır. Edvâr geleneğinde de temiz ruhlardan başkasının bu sanattan nasibini alamayacağına yönelik ifadelerin tüm eğitim sürecinde hatırlanması ve hatırlatılabilmesinin gerekliliği paylaşılmıştır. Alanımızdaki iyileşmeyi, bilimin eşliğinde ve mânevi duyuşun kucaklayışıyla gerçekleştirebileceğimiz; sorunlarımıza çözüm ararken bütünleşik ve barışçıl anlayıştan hiçbir zaman kopmadan yol alabileceğimiz vurgulanmıştır. Türk müziği eğitimi ancak, bu müziğin kimliğini temsil eden değerler bütünü ile gerçekleşebilir ve başarı ancak müfredatın bu değerler üzerine kurulmasıyla gelebilir. Lisans seviyesindeki bu değerlendirmelere ek olarak değişik seviyede ve alanlardaki müzik eğitimi anlayışı ile ilgili de değerlendirmeler yapılmıştır. Öncelikle ilk öğretim okullarındaki Türk Müziği ile eğitimin yetersizliğine ve bu alanda devam eden çalışmaların desteklenmesinin gerekliliğine işaret edilmiştir. Bu manada,

müzik derslerinin içeriğinin etkin bir biçimde uygulanabilmesi, ders saati ve öğretmen sayısı ile ilgili yetersizliklerin giderilebilmesi için çalışmaların yapılmasının önemi ifade edilmiştir. Bunun yanında, fiziksel ortam ve eğitim materyalleri ile ilgili sorunların giderilebilmesinin önemi de vurgulanmıştır. Özellikle, dini musiki ile mesleki açıdan da bağlantı kuran ‘İmam Hatip Orta Okulları ve Liseleri’ndeki müfredatların daha etkin bir hale getirilebilmesi, bu okullara yapılacak öğretmen atamalarında ‘dini musiki birikiminin’ de göz önüne alınmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Böylesi bir ‘dini musiki’ eğitim anlayışının ‘din görevlilerine’ de yansıtılabilmesinin önemi de ifade edilmiştir. Hepsinden önemlisi de ‘geleneksel müziğin’ halkın hafızasındaki yerini tekrar kazanabilmesi ve bu manada eğitim alanında da verimliliğin artırılabilmesi için ‘medya’ olanaklarının da kullanılabilmesinin de önemine işaret edildi.

EK 1

Sınıf	Darülelhan Müfredatı	Günümüz Eğitim Kurumları
1.Sınıf	Mebhas-I savtdan ınalumat-1 evveliye (Ses ilmine giriş)	Müzik Fiziği, Ses Sistemleri
	Musiki Hurufu: Nota yazımı, okunması, perde isimleri	Nota Yazımı, Müziğe Giriş
	Darb ve musiki usul ve evzan	Usul Bilgisi
	İlahiyat ve Ayin-i Şerif	Dini Musiki
	Musiki tarihi umumiyesinden malumat-1 evveliye (Genel müzik tarihi hakkında başlangıç düzeyinde bilgiler)	Müzik Tarihi
	Sazlar için birinci sene	Meslek Çalgısı, Bireysel Çalgı
2. Sınıf	Mebhas-1 savtdan malumat-1 mütemmimime (Ses ilmi hakkında tamamlayıcı bilgiler)	Müzik Fiziği, Ses Sistemleri
	Makamat-1 esasiye (ana makamlar) ve münferiat (tefferruat) hakkında malumat-1 kamile, makamatın (musiki hurufumota) ile tarz -1 tahriri	Türk Müziği Nazariyatı
	Çifte düyek, çenber, fahte, devr-i kebir, berehşan evzanı ile bunların heyet-i mecmuasından teşekkül eden (zencir) vezni ve (evsad, frenkçin, lenkfahte, fer hafif, nim sakil, muhammes, nim devir) evzanının tatbikatı ameliiyesi ve musiki hurufu ile tarz-1 tahrir ve kıraatları.	Usul Bilgisi
	Majör minör kaideleri, armoni mebadisi (başlangıcı), koro, bestekarlık hakkında malumatı evveliye	Armoni
	Tarih-i umumi musikiden malumat-1 mufassala (genel müzik tarihinden kapsamlı bilgi)	Genel Müzik Tarihi
	İlahiyat ve Ayin-i Şerif	Dini Musiki
3. Sınıf	Sazlar için ikinci sene (Musiki emsilesi: metod)	Meslek Çalgısı, Bireysel Çalgı
	Mebhas-I savtdan malumat-1	Müzik Fiziği, Ses Sistemleri

GÜNÜMÜZ TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİNDE EĞİTİM-ÖĞRETİM MATERYALLERİ

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Adnan KOÇ

Katılımcılar: Prof. Nezihe ŞENTÜRK, Doç. Dr. Ozan YARMAN, Doç. Dr. Mehmet GÖNÜL, Yrd. Doç. Dr. Vasfi HATİPOĞLU

- 1- Mevcut Türk müziği ses sistemi tartışıldı, eksiklikleri ve yanlışlıkları sebebiyle alternatif sistem ve çözümlerin üretilmesi mecburiyeti ortaya konuldu.
- 2- İcra-nota uyumsuzluğu sorunlarının giderilmesi konusu görüşüldü.
 - Mevcut repertuarın Türk müziğinin aslına uygun biçimde makam ve usûl özelliklerine göre tekrar ele alınarak tespit edilmesi,
 - Türk müziğinin türleri (THM-TSM) arasında kuram ve terminoloji birliğinin sağlanması,
 - Mevcut notalar üzerindeki dil yanlışlıklarının düzeltilmesi ve prozodi hatalarının giderilmesi gerekliliği vurgulandı.
- 3- Müzik eğitim-öğretiminin farklı kademelerine yönelik ders kitabı, metot, alıştırmaya materyalleri vb. kaynakların gözden geçirilmesi ve yeni kaynakların oluşturulması görüşüldü.
 - Türk müziği Solfej metotlarının makam ve usûl unsurları dikkate alınarak oluşturulması,
 - Türk müziği çalgılarının farklı yaş gruplarına göre üretilmesi ve çalgı standartlarının belirlenmesi,
- a. Türk müziği çalgı eğitim-öğretim metotlarının, çalgıların özelliklerine göre oluşturulması gerekliliği vurgulandı.
- 4- Müzik eğitim-öğretim ortamında gerekli donanım, araç-gereç vb. olanakların sağlanması gerekliliği vurgulandı.
- 5- Müzik eğitim-öğretiminde teknolojik imkânlardan yararlanılması görüşüldü.
 - Eğitim-öğretimde kullanılmak üzere İşıtsel-görsel kaynakların bulunduğu

arşivlerin ve internet ortamında kolaylıkla ulaşılabilecek havuzların kurumların bünyesinde oluşturulması,

- Makamların ve usûllerin bilgisayarda temsiline ve ifadesine hizmet edecek olan nota programlarının kullanımının yaygınlaştırılması,
- Türk müziği kurumlarında kayıt stüdyoları oluşturularak eğitim-öğretim materyallerinin üretilmesi gerekliliği vurgulandı.

GÜNÜMÜZDE TÜRK MÜZİĞİ ÖĞRETME YÖNTEMLERİ

Çalıştay Grup Yöneticisi: Prof. Dr. Erol PARLAK

Katılımcılar: Prof. Dr. Hatice SELEN TEKİN, Doç. Dr. Emin SOYDAŞ, Öğr. Gör. Emir DEĞİRMENLİ, Kanunî Tahir AYDOĞDU

- 1- Türk Müziği öğretim yöntemlerinin anlaşılması konusunda resmi kurumlardaki uygulamaların analiz edilerek buradan hareketle durum tespiti yapılmasının önemli olduğu,
- 2- Başta konservatuvarlar, güzel sanatlar ve eğitim fakülteleri olmak üzere ülkemizdeki eğitim kurumlarında ulusal müziğimizi korumak ve geliştirmek üzere politikalar üretmenin gerekliliği, eğitim fakültelerinde Türk müziği derslerinin arttırılmasının doğru olacağı,
- 3- Lisans, yüksek lisans, doktora düzeyinde yapılan çalışmalarda elde edilen bilimsel verilerin ders ortamına aktararak bilginin güncellenmesi gerektiği,
- 4- Eğitimcilerin kariyerli, liyakatli olması gerektiği,
- 5- Sanatçı öğretim görevlisi kadrosunun amacına uygun olarak değerlendirilmesi gerektiği,
- 6- Müzik eğitiminde temel amacın öğrenmeyi öğretmek ve öğrenmeyi sevdirmek olması gerektiği, Türk müziği eğitiminde yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, ulusaldan evrensele şeklindeki yaklaşımın

- daha doğru tercih olacağı,
- 7- Öğrenciye, planlı çalışma, araştırma, akıl yürütme, analitik ve eleştirel düşünme gibi hususların öğretilmesi gerektiği,
 - 8- Metot çalışmaları ve kitabî yöntemin bugünkü eğitimin vazgeçilmezi olduğu,
 - 9- Müzik eğitiminde farklı disiplinlerden (ör. dil bilimi) etkin bir şekilde yararlanılması gerektiği,
 - 10- Türk müziği konservatuarlarında aynı olgu veya amaç için farklı adlandırmaların kullanılmasının uygun olmadığı,
 - 11- Türk Sanat Müziği eğitiminde meşk sisteminin, günümüz teknolojisinin sunduğu eğitim imkânlarından da faydalanarak etkin bir şekilde kullanılmasının önemli olduğu,
 - 12- Türk Halk müziği eğitiminde akademik eğitim yöntemleri ile çağa göre uyarlanmış “usta -çırak” yönteminin bir arada kullanılmasının daha yararlı olacağı,
 - 13- Türk Halk Müziği ile ilgili icra, kurumsallaşma ve eğitim sürecinde TRT bünyesindeki “Yurttan Sesler” topluluğunun halk müziği kavrayışı, icra anlayışı, teori ve notasyonlarının esas alındığı, ancak, kısa süreli zaman dilimleri içerisinde yayın yapma zorunluluğuna yönelik yazılmış notaların özgün çalış biçimleri ve yöresel ağız unsurlarını yansıtamadığı, kullanılan terminolojinin bilimsel verilerden uzak olduğu, ilk Türk müziği konservatuarının kuruluşunun konuya büyük bir soluk getirdiği ancak kurucularından eğitimcilerine kadar çoğunluğun radyo kökenli olması nedeniyle “Yurttan Sesler” merkezli icra anlayışı, notasyon ve terminolojinin akademik eğitim alanına taşınmasına sebep olduğu, bu durumun Türk Halk Müziğinin gelişiminin önünü tıkadığı, bu nedenle, halk müziği eğitimi ve icralarına dair bilimsel ve sanatsal çalışmalarda birincil kaynaklar olan aşıklar, ozanlar ve mahalli sanatkarlar ile onların ürünlerin esas alınması gerektiği,
 - 14- Türk müziği eğitimi kurumlarında meşk geleneğinin yaşatılmasına yönelik olarak yapıldığı ifade edilen güncel uygulamaların bu geleneği tüm yönleriyle yansıtamadığı ve notaya bağımlılığın devam ettiği, eskiden meşk yöntemi sayesinde bir arada verilen teori, icra/teknik ve repertuar eğitimi bugün ayrı dersler halinde veriliyor olsa da klasik meşkin bütüncül işlevinden ve repertuar eğitiminde kullanılmasından vazgeçilmemesi gerektiği,
 - 15- Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin eğitim alanında kullanılması gerektiği,
 - 16- Disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınan müzik ve fizik ilişkisinin, müzik eğitiminde önemli bir yere sahip olduğu, müziğin yapıtaşı olan sesin fiziksel özelliklerinin araştırılmasının ve Türk müziği çalgılarının çalışma prensiplerinin ortaya koyulmasının önemli olduğu, ses fiziği, ses sağlığı ve çalgı bakım -onarım gibi teknik derslerin verilmesinin ve bu derslerin işleneceği laboratuvar/teknoloji sınıfı im kânlarının sağlanmasının gerekliliği,
 - 17- Edebiyat ve müzik ilişkisi üzerinde durulması gerektiği,
 - 18- Türk müziğinin gelenekle uyumlu bir teorik temele oturtulması, terminoloji sorununun çözülmesi, tutarsızlıkların ve kavramsal karışıklıkların giderilmesinin gerektiği,
 - 19- Eserin tüm icra özelliklerini gösterebilecek ayrıntılı ve geliştirilmiş bir nota anlayışının gerekli olduğu,
 - 20- Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziğinin Türk müziği başlığı altında toplanması ancak solfej temelli derslerin ayrı verilmesinin gerektiği,
 - 21- Türk müziği solfej tekniklerinin doğru kaynaktan öğretilmesi ve farklı ekoller hakkında ayrıntılı bilgiler verilmesinin gerekliliği,
 - 22- Uygulama çalışmalarının ön planda tutulması, bu bağlamda koro eğitimi çalışmalarının etkin bir şekilde müfredatta yer alması gerektiği,
 - 23- Usullerin temel vuruş tekniklerinin örnek eserlerle seslendirilmesi gerektiği,
 - 24- Gelenekten kopmadan çalgılarda icra ka-

- pasitesinin zorlanması gerektiği,
- 25- Çalgı eğitiminde kullanılan egzersizlerin yayımlanmış ve kabul görmüş olması gerektiği,
- tespit ve vurgusu yapılmıştır.

TÜRK MÜZİĞİ EĞİTİMİNİN ULUSAL VE ULUSLARARASI HEDEFLERİ YÖNTEME İLİŞKİN HEDEFLER

Çalıştay Grup Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Süleyman ERGUNER

Katılımcılar: Prof. Ruhi AYANGİL, Prof. Dr. Vedat BARAN, Doç. Dr. Abdullah AKAT, Doç. Dr. Okan Murat ÖZTÜRK, Yrd. Doç. Dr. Recep USLU

- 1- Uluslararası eğitim yöntemleri ile Türk müziği eğitim yöntemleri arasındaki ilişki incelenmelidir. 21. yy.da üslup (fem-i muhsin) sahibi hocaların nezaretinde gelişimini sürdürmesi gereken Meşk sistemi, sözel-yazılı-görsel-işitsel müzik eğitimi yöntem ve gereçleriyle birleştirilmen, Türk müziğine özgü bir ulusal müzik eğitimi yönteminin oluşturulması hedeflenmelidir.
- 2- Türk müziğinde solfej yerine 'makam okumaları' yapılmalı; kulak eğitimi makam, cins, perde, nağme temelinde gerçekleştirilmelidir.
- 3- Müzikte akademik ilkelerin belirleyiciliği dâhilinde doğru ve nitelikli örgütlenme yoluyla ülkemizdeki müzik eğitimi ikiliği ortadan kaldırılmalı, tüm konservatuvarların 'Milli Konservatuvar' çatısı altında birleştirilmesi sağlanmalıdır.
- 4- Türk müziği külliyyatına dahil bütün notaların, Türk müziği eğitim ve icra kurumlarının tümünde kullanılmasını temin etmek üzere, icra ve eğitim birliğini sağlamaya yönelik, tarihsel müzikbilimci, nazariyeci ve icracılardan oluşan özel gündemli bilimsel bir çalıştay ivedilikle düzenlenmelidir.
- 5- Türk Müziği alanındaki tarih çalışmalarının tarihsel müzikoloji esaslarına uygun olarak, güncel yöntem ve tekniklerle yapılması sağlanmalıdır.

- 6- Müzik eğitimi veren bütün kuruluşlardaki eğitim kalitesinin; lisans ve lisansüstü programlarda uluslararası akademik standartlar gözetilerek yükseltilmesi, temel amaç ve hedef olarak belirlenmelidir.
- 7- İcracı yetiştirilmeye verilen önem ve öncelik, aynı oranda besteci, teorisyen, müzikolog ve eğitimcilerin yetiştirilmesine de verilmelidir.
- 8- Bilgi ve araştırma alanlarında sadece mukayese esaslı değil, izleyici, tamamlayıcı ve bütünleştirici anlayışla yapılan çalışmalara da ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Arşivleme Çalışmaları

- 1- Dârülelhân arşivi başta olmak üzere, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), üniversiteler ve tüm devlet kurumlarındaki müzik arşivlerinde yer alan yazılı-görsel-işitsel malzemeler bilimsel ölçütlere uygun olarak bir an evvel kataloglanmak ve dijitalleştirme çalışmaları tamamlanmalıdır. Türk müziği ile ilgili gerek Türkiye'den gerekse Türk dünyasından ve Türk müziği etki sahasından alınmış tarihi kayıtlara, alan ve derleme çalışmaları verilerine, oluşturulmuş yerli yabancı koleksiyonlara ulaşılmalı ve tümüne ilişkin bir veritabanı hazırlanarak ulusal ve uluslararası araştırmacıların istifâdesine sunulmalıdır.
- 2- Konservatuvarlarımızda mesleki kütüphane ve arşivler kurulmalı; arşiv hizmetlerinin verilebilmesi için gerekli fiziksel alanlar, araç-gereç ve personel temin edilmeli; dijitalleştirme laboratuvarları kurulmalı; ses kayıt ve performans stüdyoları açılmalı; müzik arşivciliği eğitim müfredatına seçmeli ders olarak dahil edilmelidir.
- 3- Uluslararası arşivlerle işbirliği yapılarak mevcut Türk müziği kayıtlarının yayınlanması için ortak teknik inceleme ve yayın komisyonları oluşturulmalıdır.
- 4- Türk müziğinin evrensellik boyutunu bütün yönleriyle ortaya koymayı hedefleyen ve yazılı-görsel-işitsel nitelikte müzik bilim yayınları üretebilen 'Uluslararası Türk Mu-

sikisi Araştırmaları Merkezi' kurulmalıdır.

- 5- Türk müziğiyle ilgili geniş kapsamlı bir bibliyografya çalışması ivedilikle yapılmalı; Türk müziği kaynak eserlerinin çok-dilli tercümelerinin uluslararası sanat ve bilim kamuoyuna sunulması gerçekleştirilmelidir.

Medya ve Türk Müziği

- 1- Kitle iletişim araçlarının ve özellikle müzik yayıncılığı yapan radyo ve televizyonların uluslararası standartlarda yaygın eğitim modelinin uygulandığı bilimsel ve sanatsal niteliği bulunan yapılara dönüştürülmesi sağlanmalıdır.
- 2- Türk müziği alanında özellikle medyada sürdürülen ideolojik oryantalizme bağlı statü ve değer kaybettirici icralara karşı gereken tepkilerin ilgili makamlara bildirilmesinde de etkili olabilecek bir 'Türk Müziği Bilim ve Sanat Konseyi' oluşturulmalıdır. Özel radyo ve televizyonların nitelikli Türk müziği programları üretmesi ve yayınlaması hususundaki görüş, Radyo Televizyon Üst Kurumu (RTÜK)'na teklif edilmelidir.

Eğitim Planlaması ve İstihdam

- 1- Konservatuvarların sayısı, öğretim elemanı/ öğrenci sayıları, müfredatları, stratejik plan ve hedeflerinden oluşan bir envanter Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından oluşturulmalıdır. Oluşturulan envanter YÖK Sanat Kurulu tarafından değerlendirilmeli ve ülkenin ihtiyacı olan yetişmiş müzikolog, besteci, eğitimci, icracı sayısı ve istihdam planı hazırlanmalıdır. Konservatuvar ve fakültelerin ilgili birimlerine bu istihdam planına göre kontenjanlar verilmeli ve ortak bir müfredat bir kalkınma programı çerçevesinde işler hale getirilmelidir.
- 2- Belli bir vergi diliminin üzerindeki şirketlere devlet tarafından Türk müziği alanında kültür - sanat- eğitim-bilim faaliyetleri gerçekleştirme ve destek verme şartı konulmalıdır.
- 3- Türk müziği medeniyet çevresinin doğru tespit edilmesi ve bu çevrelerde bulunan

üniversitelerle ikili anlaşmaların ve stratejik ortaklıkların artırılması hedeflenmelidir. Bu yolla uluslararası alanda daha etkin rol alınmalı ve ilişkiler geliştirilerek aradaki bağlar kuvvetlendirilmelidir.

- 4- Dünyada Türklerin yoğun olarak yaşadığı şehirlerde Türk Müziği Konservatuvarlarının açılması hedeflenmelidir.

Uluslararası Hedefler

- 1- Çok-dilli tarihsel kaynaklara dönük olarak uluslararası bilim projeleri gerçekleştirilmeli ve icra boyut unda da uluslararası çeşitliliği doğru değerlendirecek, alanında uzmanlaşmış kültür ve sanat festivalleri düzenlenmelidir.
- 2- Ulusal ve uluslararası araştırmacıların Türk müziği medeniyet çevresi içinde araştırma yapmalarını özendirerek özel burslar, fonlar, ödüller ve araştırma projeleri planlanmalıdır; uluslararası saygınlıkta dergi, kitap ve başvuru kaynaklarının çok-dilli olarak basım ve yayımı temin edilmelidir. Bu doğrultudaki uygulamaların Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK) eliyle gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Çalıştay grubumuzun görüş birliği içerisinde olduğu bir husus olarak; halen ve daha önce düzenlenmiş çalıştaylarda ortaya konulan görüş ve alınan kararlar, Konservatuvarlar, TRT, Devlet Koroları ve ilgili kuruluşlara gereğinin yapılması konusunda içtenlikle tavsiye edilmiştir.